

Two Nominalist Texts *Positiones* and a *Categories* Commentary

Sten Ebbesen

A symposium on medieval nominalism took place in Madison, Wisconsin in October 1991. The acts are to appear in *Vivarium*. As a supplement I here print two texts whose authors appear to have been late representatives of the school of *nominales* that arose in the 12th century.

1. *Positiones Nominalium* is my name for a fragmentary text contained in ms Vat. lat. 7678: 88rA-B. The manuscript is from the early 13th century. The author cites the Aristotelian works *On Generation and Corruption*, *Physics*, and *De anima*, plus Alfarabi and (probably) Algazel's *Metaphysics*. All these books would in principle be available in the late 12th century, but the mention of all of them would be very remarkable before ca. 1200, so probably *Positiones Nominalium* was composed early in the 13th century. The work lists seventeen theorems and discusses the first four. It is unknown whether the text was always incomplete or whether the lack of discussion of theorems 5-17 is due to the hazards of manuscript tradition. The author clearly indicates that he belongs to a group, "we", but he does not name it. He does, however, contrast it with realists (*ponimus contra opinionem realium quod ...*) and some of the theses he lists are such as others call nominalist.

From the second half of the twelfth century we have two other lists of school *positiones*, viz. *Compendium Logicum Porretanum* (edited in CIMAGL 46 (1983) and *Secta Meliduna* (Ms London, B.L. Royal 2.D.xxx).¹ A peculiarity of *Positiones Nominalium* as compared to those two texts is that several theorems are announced in explicit opposition to an authority, and that the proof of the each theorem is followed by a section called *contrarietas* demonstrating that authorities disagree on the matter at hand, Aristotle contradicting himself or Algazel.²

Positiones Nominalium was first edited by F. Pelster almost half a century ago.³ I have done my own transcription independently of his but the result is not much different. The main reason for publishing it is to make the text more easily accessible.

2. *Anonymus D'Orvillensis, Commentary on Aristotle's Categories*. Ms Oxford, Bodleian Library, D'Orville 207 consists of three quires, 24 parchment leaves in all (measures: ca. 212 mm by 143). The prologue starts 1rA and the work ends abruptly at the bottom of f. 24vB, in a comment on *Categories* (*Editio Composita*) 15, 15b25. Since this is only a few lines from the end of Aristotle's work all that has been lost may be a column or less, probably written on a single leaf or just on a slip of parchment, which at some time

1. See L.M. De Rijk, *Logica Modernorum* II.1-2, *Wijsgerige Teksten en Studies* 16, Assen 1967, at II.1: 283-286.

2. The name of Algazel is not actually in the text as transmitted, but it is probably what underlies the corrupt 'Augustinus' in the following passage: "Dicit +Aug(ustinus)+ in sua *Metaphysica* quod una forma numero non potest esse in diversis subiectis." Cf. Algazel, *Metaphysics*. A Mediaeval Translation, ed. J.T. Muckle, *St. Michael's Mediaeval Studies*, Toronto 1933, I.2.1.

3. F. Pelster, 'Nominales und Reales im 13. Jahrh.', *Sophia* 12-14 (1944-46) 154-61.

fell out of the book. The ms seems to have been executed early in the 13th century and the late Osmund Lewry took the text to be about contemporary with the ms.¹ I find a late 12th century date of composition somewhat more likely. The author may have had little or no acquaintance with the *Posterior Analytics*, for he quotes the *Prior Analytics* as *liber analeticorum* (1rB) without attempting to distinguish it from the *Posterior Analytics*. By contrast, he seems quite familiar with the *Sophistici Elenchi*; after sketching the Galenic division of polysemy into actual, potential and apparent,² he says this "in Elenchis plenius solet distinguere" (14rB). He also quotes the *Topics* (1rB) and *Sex Principia* (17vB, and in a marginal addition 1rB).³ References to *De Generatione et Corruptione* and the *Physics* are conspicuously absent.

Anonymus D'Orvillensis repeatedly endorses the thesis 'nulla proprietas inest proprietati'/'nullae formae inest forma' (8rB, 16vA) which is N° III.14 in *Compendium Logicum Porretanum*, but he probably thought of himself as a nominalist. He takes the Aristotelian categories to be terms and says, e.g. *Secunda substantia dicitur sermo communiter significans substantiam ut genera et species primi praedicamenti* 'homo' 'asinus' et similia (4rA), and also elsewhere takes "hoc nomen 'homo'" as an example of a species (16vA). He further endorses a slightly modified version of the nominalist thesis *nihil crescit*. First he tells us that *dicimus quod omnis demptio partis et omnis additio et omnis partium transpositio variat essentiam totius* (21rB). Later we are told that *Concedimus tamen quod aliquid crescit et aliquid descrecit* (23vB), but this concession to usage is rendered harmless by the additional explanation that growth is a *generatio* and the subject of growth is not the thing -*essentia*- to which something is added, for it ceases to be when that happens, but the new thing that takes its place. Hence the core of the nominalist *nihil crescit* claim is preserved, viz. that addition of parts destroys an *essentia*'s identity.

I only publish small excerpts from this commentary, some to show the structure of the prologue, others to draw the attention to passages with nominalist traits and/or explicit comparisons of the author's views with those of others.

Principles of Edition. I have imposed my own punctuation, paragraphing and orthography upon the texts. In the *Positiones* I have numbered the sections, and in the *Categories* commentary I have added Bekker-references to Aristotle's text. I use the following critical signs:

[album]	= 'album' delendum censeo	[...] = quaedam omisi
<album>	= 'album' addendum censeo	+album+ = 'album' corruptum esse censeo
album(?)	= utrum 'album' praebeat codex dubitare licet	
[[album]]	= 'album' deletum habet codex	
\album/	= 'album' supra lineam vel in margine additum	

1. O.Lewry, 'The Liber Sex Principiorum' in J.Jolivet & A. de Libera (eds.), *Gilbert de Poitiers et ses contemporains .... Actes du septième symposium européen d'histoire de la logique et de la sémantique médiévale* = *History of Logic* 5, Napoli 1987, pp. 251-278, at pp. 264f.
2. About this division, see S.Ebbesen, 'The Way Fallacies were Treated in Scholastic Logic' *CIMAGL* 55 (1983): 107-134, at pp. 121-123.
3. See Lewry op.cit., pp. 264f.

<Positiones Nominalium>

Vat. lat. 7678: 88rA

Positiones nostrae circa universalia haec sunt.

1. Primo consentimus quod universalia sicut genera et species sunt nomina.
2. Secundo ponimus contra opinionem realium quod nihil est praeter particulare.
3. Tertio dissentimus Aristoteli proponenti in libro De Generatione aliquid augmentari.¹
4. Quarto dicimus cum Zenone quod non contingit aliquid moveri, cui contradicit Aristoteles in fine sexti Physicorum.²
5. Ponimus iterum quod non sit actio nisi per poros.³
6. Iterum ponimus cum Zenone quod ens dicitur univoce⁴ de hiis quae⁵ sunt.⁶
7. Ponimus iterum quod duo sunt tantum universalia, videlicet genus et species,
8. et quod aliquod accidens est in subiecto quod neque denominat subiectum simpliciter neque secundum quid,
9. et quod accidens sub se omnia universalia continet.
10. Ponimus iterum grammaticam, dialecticam et rhetoricam esse scientiam unam, contra divisionem Alpharabii.
11. Praeter hoc dissentimus Prisciano /88rB/ dicenti syllabam non posse habere in metro plura tempora, ponimus enim syllabam posse habere infinita tempora.
12. Dissentimus iterum eidem et consentimus Stoicis qui ponebant interiectionem sub adverbio esse collocandam.⁷
13. Ponimus iterum esse insufficientem, quia species troporum non erudit.
14. Item ponimus nullam constructionem vitiosam esse.
15. Similiter ponimus contra Aristotelem quod liber Perihermeneias penitus superfluat.
16. Et iterum quod deminutus est, quia artem dividendi non edocuit,
17. et quod omnis scientia est demonstrativa et nulla topica.

Ad 1. Ad primam rationem sic: Omnis oratio definitiva ex nominibus et verbis est(?) composita (illud est⁸ manifestum per inductionem); sed definitio est oratio indicans quid est esse; ergo oratio indicans quid est esse ex nominibus et verbis est composita. Sed ea ex quibus componitur definitio logica tantum sunt genera et differentiae; ergo genera et differentiae sunt nomina et verba.

---

1. Arist. GC 1.5

2. Arist., Ph. 6.9

3. Haec est positio ab Aristotele GC 1.8 impugnata.

4. univoce] unitate V.

5. quae] qui V.

6. Cf. Arist. SE 10 170b21-23

7. Cf. Prisc. Inst. 15.7.40 "Interiectionem Graeci inter adverbia ponunt."

8. est] in V.

Contrarietas. In Libro De Anima dicitur quod universale aut nihil est aut posterius est.¹ In sexto Topicorum dicitur quod +d(iffe)r(enti)a n(atur)a priora sunt diffi^{te}.⁺²

Ad 2. Ad secundam. Omnis forma fit una numero ab uno subiecto numero in quo est; sed omnis res existens in anima vel in particulari aliquo est in subiecto uno numero; ergo omnis res existens in particulari et in anima est una numero; ergo sive universale ponitur in anima sive extra in particulari non erit nisi una numero.

Contrarietas. Dicit +Augustinus+³ in sua Metaphysica quod una forma numero non potest esse in diversis subiectis. In tertio Physicorum dicitur quod motus, cum sit unus et indivisus, est in agente et patiente.⁴

Ad 3. Ad tertiam rationem sic: Augmentum in libro de Generatione sic describitur quod augmentum est praeexistentis magnitudinis additamentum;⁵ sed in nullo complexionato est praeexistentis magnitudinis etc; ergo nullum tale augmentatur. Probatio mediae per divisionem aetatum in adolescentiam, iuventutem, senectutem et senium. In adolescentia enim plus recipit alimentum quam fluat per naturam, in iuventute aequaliter, in senectute et senio minus; quare numquam additur aliquid praeexistenti magnitudini; ergo nullum complexionatum augmentatur.

Contrarietas. In libro de Generatione dicitur quod alteratio praecedit generationem, in octavo vero <Physicorum> dicitur quod generatio alterationem.⁶

Ad 4. Ad quartam rationem sic: Si movetur, aut movetur in tempore aut in instanti; in tempore vero non est motus, quia nihil contingit accipere in tempore actualiter existens(?) praeter nunc; item in nunc <non> contingit moveri, istud probatur in sexto;⁷ ergo simpliciter nihil contingit moveri.

Contrarietas. In VII Physicorum dicitur quod nihil movetur a se.⁸ In octavo dicit multa moveri a se, sicut animalia.⁹

Ex Anonymi D'Orvillensis Commentario in Aristotelis Categorias excerpta

Ox. Bodl. D'Orville 207

1rA <D>e huius operis auctore et auctoris intentione diu quaesitum est apud veteres. De auctore ideo dubitatum est, quoniam quidam ascribebant hoc opus cuidam Archytae nomine, Tarentino natione, Pythagorico professione.

[...] Sed de auctoris *intentione* dubium esse patet per verba Boethii, qui in commento super hunc librum ait "Quidam dicunt hunc auctorem intendere de

1. Arist. De An. 1.1, 402b7-8.

2. genus et differentia natura priora sunt specie vel sim. scribas coll. Arist. Top. 6.4 141b26-28.

3. Augustinus] aug(ustus) V: Algazel scribendum conicio; cf. Metaph. Algazelis I.2.1 ed. Muckle.

4. Arist. Ph. 7.3

5. Arist. GC 1.5 320b30-31, trl. vetus, AL ix.1: 27 Augmentatio enim est existentis magnitudinis additamentum.

6. Cf. Arist. Ph. 8.4, 254b14-18; 8.7, 261a10-11

7. Arist. Ph. 6.3, 234a31

8. Cf. Arist. Ph. 7.1

9. Arist. Ph. 8.9, 265b33 - 266a1

rebus, quidam de rerum generibus, quos similis eademque culpa confundit, intendit enim de decem primis vocibus decem prima rerum genera significantibus prout res significant."¹ Singula posita in hac asignatione considerata sunt:

INTENDIT DE DECEM PRIMIS VOCIBUS. Vocum enim aliae sunt primae, aliae secundae. Primae sunt illae quae sunt primae impositionis, primae impositionis sunt quae sunt impositae ad res significandas, ut hae voces 'homo' 'asinus'; secundae dicuntur illae voces quae sunt secundae impositionis, id est quae impositae sunt ad voces significandas, ut 'nomen' 'verbum'. Nullum nomen secundae impositionis est praedicamentale. Ad remotionem ergo talium ait Boethius "De decem primis vocibus."

Sequitur **DECEM PRIMA RERUM GENERA SIGNIFICANTIBUS.** Quotiens hoc nomen 'genus' ponitur in genitivo casu ponitur pro hoc nomine 'maneria', ut 'haec vestis est huius generis' id est "huius maneriae". Quotiens etiam adiungitur dictioni genitivi casus, ut 'hoc genus vestis' id est "haec maneria vestis". Similiter hic 'decem prima rerum genera' id est "decem primas rerum manerias."

PROUT RES SIGNIFICANT. Hoc appositum est ad remotionem intentionis quam habet auctor in hoc opere et illius quam habuit in libro *Peri hermeneias*; et hic enim et ibi intendit Aristoteles de terminis, sed hic de terminis prout res significant, scilicet prout habent praedicari, et bene dixit Boethius "prout res significant" quoniam secundum variatam terminorum significationem variatur et eorum praedicatio. Si enim terminus unam solam habeat significationem, dicetur unum solum praedicabile, id est individuum; si plures habeat significationes, erit plura praedicabilia. Hic autem intendit Aristoteles de terminorum praedicatione, in libro *Peri hermeneias* intendit de terminis, sed prout intellectus constituunt, sc. prout ponuntur in constitutione propositionis et cooperantur ad constitutionem intellectus constituti per propositionem. [...]

1rB Materia huius auctoris sunt decem generalissima et eorum contenta.

Finis intentionis sive utilitas est comprehendisse notitiam decem generalissimorum et eorum contentorum.

Modus agendi quinquepertitus. Agit enim definiendo, dividendo, exempla supponendo, probando et improbando, communitates et differentias assignando.

Ordo talis est [...]

Inscriptio talis est: "Incipiunt categoriae Aristotelis". 'Categorizo, -zas' idem est quod "praedico", inde 'categoriae, -arum' "praedicamenta, -torum". [...] Hoc nomen 'praedicamentum' multas habet acceptiones.

Dicitur enim praedicamentum propositio praedicativa et affirmativa, unde dictum est in libro *Analyticorum* 'Universale praedicamentum non convertitur simpliciter',² id est "universalis propositio non convertitur simpliciter".

Dicitur etiam praedicamentum praedicatus terminus, unde dictum est in libro *Peri hermeneias* 'Quaedam praedicata divisim praedicantur coniunctim,

1. Boeth. Cat., PL 64: 162B + 161A.

2. Cf. Arist. APr. 1.28, 44a34 (Trl. Boethii) "eo quod convertatur universale praedicamentum ad particulare"

ut omnium sit unum praedicamentum',¹ id est "ut ex omnibus illis constitutus sit unus praedicatus terminus."

Dicitur etiam praedicamentum modus praedicandi in quid vel in quale vel in quomodo se habet, secundum quod dicitur in primo Topicorum 'Omnia genera et omnes species continetur in primo praedicamento',² id est "omnia genera et omnes species praedicantur in quid."

Dicitur etiam praedicamentum collectio generalissimorum et eorum contentorum, unde dicit Porphyrius³ "In unoquoque praedicamento sunt generalissima et specialissima et eorum media."

Dicitur etiam praedicamentum genus generalissimum, quod dignissimum est inter omnia praedicamenta.

Iterum dicitur praedicamentum tractatus constitutus de quolibet praedicamento, unde habetur 'Finito primo praedicamento transeundum est ad praedicamentum quantitatis', id est "finito tractatu primi praedicamenti transeundum est ad tractatum praedicamenti quantitatis."

Praedicamenta in plurali dicuntur media pars praesentis voluminis specificata hac appellatione. Dicuntur etiam praedicamenta totale hoc volumen prout dicitur "Incipiunt Praedicamenta Aristotelis".

Supponitur autem hoc opus illi parti logices quae dicitur scientia inveniendi, prout logica dicitur tertia pars trivii. In hoc enim opere docetur habitudo terminorum per quam cognitam abundantes erimus in argumentationibus constituendis, plurimum tamen iuvat hoc opus artem iudicandi. His praelibatis litterae insistendum est[...]

4rA (Ad Cat. 5) Hoc nomen 'substantia' multas habet significationes:

Dicitur enim substantia possessio sive pecunia [...]

Dicitur etiam substantia suppositum locutioni, ut 'omne nomen significat substantiam' id est suppositum locutioni.

Dicitur etiam substantia actus subsistendi, unde dicitur verbum substantivum significare substantiam.

Sed de his tribus acceptionibus nihil ad praesens.

Dicitur iterum substantia res per se existens subiecta accidentibus, et in hac significatione accipitur prout dicitur esse generalissimum in primo praedicamento.

Dicitur etiam substantia sermo significans substantiam, et in hac significatione accipitur cum dicitur 'substantiarum alia prima, alia secunda', id est "sermonum significantium substantias alius est prima substantia, alius secunda". Et quod substantia dicatur sermo patet ex verbis ipsius auctoris qui dicet inferius <3b10> "omnis substantia videtur hoc aliquid significare".

Prima substantia dicitur sermo discrete significans substantiam, ut individuum et oratio constans ex pronomine demonstrativo et nomine appellativo ut 'hic homo' 'hic asinus'.

Secunda substantia dicitur sermo communiter significans substantiam ut genera et species primi praedicamenti 'homo' 'asinus' et similia, et si fiat talis argumentatio 'omnis substantia est prima vel secunda, sed Socrates est

1. Arist. Int. 11, 20b31/32

2. Cf. Arist. Top. I.9

3. Porphyrius] porphilius O. Porph. Intr. 4.15-16 Busse.

substantia, ergo prima vel secunda', instantia: 'differentia praedicatur in definitione speciei, sed haec rationalitas Socratis est differentia, ergo ponitur in definitione speciei' et ideo dicuntur individua primi praedicamenti prima substantia quia ascendunt ab individuis ad generalissima primo occurrunt individua; secunda substantia dicuntur genera et species quia secundo occurrunt. [...]

4rB *Nos dicimus* quod hoc \nomen/ 'phoenix' est secunda substantia [...]

7vB (Ad Cat. 6, 4b33-34). *Nos dicimus* quod productio et correptio non sunt quantitates vocis sed qualitates. Si enim productio vel correptio esset quantitas vocis, ergo si minueretur quantitas vocis /~~BeA~~/ minueretur ipsa vox; sed eadem vocalis correpta est et producta, et tamen non decrescit. [...]

8rB (Ad Cat. 6, 5a1) Quidam sic exponunt 'linea est longitudo \sine latitudine/' id est "linea est subiectum longitudinis et non latitudinis", [...] quod falsum est, linea enim quantitas, et nulla proprietas inest proprietati *secundum nos*, et longitudo proprietas, ergo linea non est subiectum longitudinis, quia sic forma inesset formae, quod *secundum nos* falsum est, cum linea sit quantitas et longitudo relatio. Ideo *alii* sic exponunt 'linea est longitudo sine latitudine' id est "linea est effectiva longitudinis et non latitudinis" [...], sed hoc falsum est quia linea etiam est effectiva latitudinis, quia secundum lineam habet fieri dimensio longitudinis, latitudinis et spissitudinis. *Nos aliter dicimus* 'linea est longitudo sine latitudine' id est "est talis proprietas quae efficit primum subiectum suum longum et non latum". [...] Quadrupliciter de partibus lineae iudicatur. *Quidam* dicunt <quod> constat ex infinitis lineis, secundum quos omnis linea suscipit sectionem in infinitum. *Alii* dicunt quod linea constat ex lineis finitis, quaedam enim non suscipit sectionem \et pervenitur ad/ illam quae dicitur insecabilis. *Alii* dicunt quod linea constat ex infinitis punctis, *alii* quod constat ex finitis punctis, et huic sententiae *nos praebemus assensum*. Sed rationibus quae contra *nos* sunt et quae *nobiscum* faciunt hic supersedemus, quia eas in sententiam redeamus. [...]

8vA Et notandum quod *quidam* dicunt quod secundum diversa adiuncta per hoc nomen 'quantum' quaeritur de diversis speciebus quantitatis, ut 'Quanta est haec hasta?' quaeritur de longitudine, 'Quantus et iste fluvijs?' de latitudine, et 'Quantus est iste?' agit<ur> de longitudine et latitudine, 'Quantum est hoc corpus?' de spissitudine. *Nos dicimus* quod per hoc nomen 'quantum' cum quolibet adiuncto habet fieri quaestio de omnibus speciebus quantitatis, et univoce.

9vB (Ad Cat. c.6, 5a38) Proprie autem quantitates sunt hae solae quas diximus. Videtur hoc esse falsum propter has quantitates 'unitas' 'punctus' 'elementum' 'simplex locus' et 'instans', quia nullum istorum est linea, superficies, corpus,¹ tempus, locus, numerus vel oratio, quare insufficienter posuit auctor species quantitatis. Ad hoc dicunt *quidam* quod haec non sunt quantitates sed partes quantitatum, et ideo non est in his instantia, quia per dictionem exclusivam adiunctam nomini totius non excluduntur partes, ut cum dico 'Solus Socrates est hic intus' non fit exclusio partium Socratis. *Aliis*

1. corpus] so. O.

videtur quod nec sunt quantitates nec qualitates, sed habent suum esse per se. *Alii* dicunt quod huiusmodi termini sunt quantitates, et per exclusionem totius non excluduntur termini eius, et ideo de his nulla est obiectio. Vel dicatur quod non intendit auctor nisi de compositis quantitativis, et hae sunt simplices quantitates.[...]

13vB in cap. de relativis Item, posito quod iste fuerit servus multorum, sed eius domini modo mortui sunt, nec adhuc alii sunt ei substituti, ille vel est servus vel est liber. Si servus, ergo servitus est, ergo dominium est, quod falsum est. Si liber, ergo emancipatus, sed quis eum emancipavit? Nullus. Ideo dicimus quod iste interim(?) nec servus est nec liber. Vel dicatur, sicut dicitur a legistis, quod defunctis dominis eius canonicis dominus eius est episcopus, mortuo episcopo archiepiscopus, defuncto archiepiscopo summus pontifex, mortuo summo pontifice iste tandem liber est.

14rB (Ad Cat. 8, 8b25-26). 'qualitas' dupliciter accipitur, largius penes grammaticos, strictius penes dialecticos. Dicunt enim grammatici omnem formam vel omne id quod intelligitur circa subiectum tamquam forma esse qualitatem, secundum quod dictum est nomen significare substantiam cum qualitate, id est supponi locutioni cum quacumque proprietate. Dialectici dicunt omnem et solam illam formam quae non continetur in aliquo aliorum octo praedicamentorum esse qualitatem, et ita hoc loco accipitur. [...] haec oratio 'multipliciter dici' diversis modis accipitur. Dicitur enim quandoque multipliciter dici aliqua dictio quae diversa significat, ut nomen aequivocum, et talis multiplicitas dicitur multiplicitas actu. Dicitur etiam multipliciter dici dictio quae diversas potest habere significationes secundum diversos accentus vel tempora, et talis multiplicitas dicitur multiplicitas potentia. Dicitur etiam multipliciter dici dictio quae, cum non habeat diversas significationes, videtur tamen posse habere, et talis multiplicitas dicitur multiplicitas apparentia. Quod in Elenchis plenius solet distinguere. [...]

14vA (Ad Cat. 8, 8b27). In hoc differunt quod habitus est difficile mobilis, dispositio facile mobilis. Quod sint species videtur primo ex eo quod ait auctor [...]. Item habitus praedicatur de pluribus differentibus numero in quid, ergo est genus vel species, locus a descriptione. Similiter et dispositio. Econtra videtur quod nec sint species nec genus, habitus enim vel erit species specialissima vel genus. Videtur quod non sit species specialissima, quia nulla species specialissima praedicatur de rebus diversarum specierum, sed haec grammatica et quaedam musica est habitus, cum pateat grammaticam et musicam diversas esse species. Item habitus genus non videtur esse, quia quotiens aliquod genus praedicatur de aliquo individuo alicuius speciei specialissimae praedicatur de illa specie prorsus, sed habitus praedicatur de hac grammatica, quia haec grammatica est habitus, sed non praedicatur de quolibet individuo huius speciei 'grammatica', quia non omnis grammatica est habitus, ergo hoc nomen 'grammatica' non est genus. [...] *Nos dicimus* quod nec habitus nec dispositio est genus vel species, quod autem ait Aristoteles 'et una species qualitatis' etc. id est "una maneries qualitatis sunt habitus et dispositio". [...]

15vB (Ad Cat. 9b30-33). *Quidam* superficiei litterae adhaerentes dicunt quod qui accidentaliter rubet non est rubeus sed rubens [...] quoniam secun-

dum eos eadem est differentia inter haec nomina 'rubens' 'rubeus' quae est inter haec 'iratus' 'iracundus', dicitur enim tantum iratus qui est iratus ad tempus, iracundus qui naturaliter iracundus est. *Nos dicimus* quod idem est 'rubeus' et 'rubens' sicut 'albus' et 'albens', quicumque enim participat rubore et est rubeus et est rubens. Ideo dicunt *alii* quod ille qui verecundatus est nec rubeus est nec rubens, sed sanguis [...]

16rA 'forma' idem est quod 'species', et hanc significationem habet hoc vocabulum ex institutione Tullii,¹ quia cum ipse videret hoc nomen 'species' turpiter sonare in ore Italicorum, instituit hoc nomen 'forma' idem significare quod hoc nomen 'species'. [...]

16vA (Ad Cat. 8, 10a27). *Erant enim qui dicerent* omne genus et omnem speciem contineri in primo praedicamento, praedicamentum enim nihil aliud est quam modus praedicandi, sed et omne genus et omnis species praedicatur in quid, ergo contine(n)tur in praedicamento primo. Quod utique verum est prout praedicamentum dicitur modus praedicandi, sed ibi in alia accipitur significatione.

Videndum est quomodo tam principalia quam sumpta contineantur in aliquo praedicamento. Terminus dupliciter continetur in praedicamento: significatione et subiectione. Terminus continetur in illo praedicamento significatione cuius praedicamenti rem significat, ut 'albedo' significat albedinem sc. qualitatem, quare significatione continetur in praedicamento qualitatis, albedo etiam subicitur \universaliter/ huic generalissimo qualitas, ut 'omnis albedo est qualitas', quare subiectione continetur in praedicamento qualitatis. Similiter sumptum significatione continetur in illo praedicamento cuius rem significat, ut 'album' in praedicamento qualitatis significatione quoniam significat albedinem, sed non subiectione quia nullum album est qualitas.

Ex quo talem *damus* regulam: Omne sumptum continetur in <primo> praedicamento, sc. subiectione supple, substantivatum et in singulari numero, aliter enim hoc falsum esset, quia hoc sumptum 'alba' substantivatum non subicitur huic generi 'substantia' immo huic accidenti substantiae. Similiter hoc sumptum 'albus' [[subicitur]] \praedicatur/ universaliter [[huic]] \de hoc/ termino 'populus' posito quod omnis populus sit albus, et idem sumptum subicitur huic generi 'substantia', ergo hoc genus 'substantia' praedicatur de hoc termino 'populus', quod falsum est, quia sunt opposita, nullus enim populus est substantia. Ideo *dicimus* praedicto modo supplendum esse.

Vel aliter potest dici quod nec genus nec species deberet facere discretionem alicuius accidentis, sicut enim hoc nomen 'asinus' non est species quia discernit sexum nec hoc nomen 'asina', similiter hoc nomen \homo/ non deberet esse species quia consignificat singularem numerum, sic hoc genus 'substantia' nullam deberet significare discretionem singularitatis, immo deberet esse tale ut aequipolleret huic orationi 'substantia vel substantiae', sed hoc impedit penuria vocabulorum.

Et sciendum quod praedicta regula surgit ex *quadam nostra positione*, ex eo scilicet quod *dicimus* quod nulli formae inest forma, quia si hoc sumptum 'album' contineatur subiectione in praedicamento qualitatis accideret propri-

1. Cic. Top. VII.30

etatem inesse qualitati. Rationes autem quibus praedictam positionem *probamus* alibi *exposuimus*.

19vA (Ad *Cat.* 10 11b38) Sumpta sunt contraria omnia et sola illa quae sumuntur a contrariis speciebus specialissimis, ut 'sanum' 'aegrum', 'album' 'nigrum', et haec divisio tantum de sumptis intelligenda est. Quod si talis fiat argumentatio "Omnia contraria sunt mediata vel immediata, sed haec albedo et illa nigredo sunt contraria, ergo mediata vel immediata", instantia: "Substantiarum alia prima alia secunda, sed iste homo est substantia, ergo prima vel secunda"; - non est verum, quia sicut haec tantum de principalibus, ita illa tantum de sumptis intelligitur. Cetera circa hanc divisionem dubitabilia *disputationi relinquimus*.

19vB (Ad *Cat.* c. 10, 12a16-17) [...] non enim omnia prava sunt aut stu(diosa) Hoc autem intelligendum est secundum gentiles qui dicebant quod homines in alio non erant obnoxii suo creatori, et medium inter bonum et malum, quod nec bonum nec malum est, secundum quos non omnis homo bonus vel malus. Sed cum aliquid in eo quod non est malus sit bonus et econverso, nunc dicimus quod bonum et malum immediata sunt circa hominem.

21rB (Ad *Cat.* c. 10, 13a17) Amplius. Uno modo assignavit auctor differentiam inter opposita ut contraria et opposita ut privatio et habitus. Hic aliam assignat inter eadem, quae talis est: quicquid est susceptibile unius contrariorum susceptibile est alterius, nisi unum naturaliter insit. Quicquid enim est album potest esse nigrum nisi naturaliter sit album, ut nix, et quicquid est nigrum potest esse album nisi naturaliter sit nigrum, ut aethiops. Sed in oppositis ut privatio et habitus ab habitu ad privationem fit progressio, numquam a privatione ad habitum.

Huic regulae videtur posse induci instantia [pos] *secundum nos*, qui dicimus quod omnis demptio partis et omnis additio et omnis partium transpositio variat essentiam totius. Sed id quod est aegrum non potest desinere esse aegrum quin vel aliqua pars ei subtrahatur vel addatur vel aliquae transponantur; ergo non potest desinere esse aegrum quin desinat esse, et ita non potest esse sanum.

Ad hoc *dicimus* quod quicquid est sanum est naturaliter sanum, et quicquid est aegrum <est> naturaliter aegrum, tamen idem homo qui est sanus potest esse aeger.

Item constat quod cygnus in principio nativitatis suae varius est, cygnus tunc est susceptibilis albedinis, et non ei naturaliter inest albedo, ergo est susceptibilis nigredinis, et ita cygnus potest esse niger.

Ideo *dicimus* sic regulam esse dandam: "Quicquid participat uno contrariorum et non naturaliter, potest participari altero." [...] ut igni esse calidum quia igni naturaliter calor inest, bene dico quod in contrariis potest fieri mutua permutatio.

23vA (Ad *Cat.* 14). Secundum *antiquos* generatio dicitur hoc loco transitus in statum substantialem, corruptio egressus a statu substantiali, sed a *modernis* est refutata haec assignatio, quia dicebant secundum hoc accidere idem generari et corrumpi, hoc modo:

Iste homo desinat esse, istud egreditur substantialem statum qui designatur hoc nomine 'homo', ergo corrumpitur. Item istud ingreditur statum substantialem qui designatur hoc nomine 'cadaver', ergo generatur, et ita idem generatur et corrumpitur, ergo eidem insunt generatio et corruptio.

Ideo aiebant *moderni* sic esse suppleendum 'generatio est ingressus in statum substantialem digniorem, corruptio est egressus a substantiali statu digniori', et sic illud quod desinit esse homo egreditur statum substantialem digniorem, et ideo corrumpitur et non generatur.

Sed eis difficillimum erit assignare in quibusdam quis motus sit generatio et quis corruptio, ut in transsubstantiatione faeni cum de eo fit vitrum. Pono quod faenum non sit dignius vitro nec econverso, de faeno fit vitrum, faenum transit in statum substantialem et egreditur substantialem, utrum corrumpatur vel generetur secundum hoc non erit assignare. Similiter cum de aqua et farina fit panis. Item secundum hoc accidet quod terra cum sit indignissimum elementorum non possit corrumpi cum non possit egredi a substantiali statu digniori, et ignis non potest generari quia non potest ingredi substantialem statum digniorem, cum ignis sit dignissimum elementorum.

Nos dicimus priores descriptiones esse deminutas et sequentes incongruas, et sic prioribus suppleendum est "generatio est ingressus in statum substantialem circa rem factam ex praeiacenti materia, corruptio est egressus a statu substantialem circa rem quae fuit futura praeiacens materia rei futurae". Et est differentia inter haec verba 'creari' 'generari': illud creatur quod ex nihilo fit, illud generatur quod ex praeiacenti materia fit. Anima creatur et non generatur, quicquid enim est susceptibile generationis est susceptibile corruptionis, sed anima non potest corrumpi, quare non potest generari. Solius dei est creare, hominis est generare.

Posito ergo quod homo desinat esse, *dico* quod corrumpitur quia egreditur statum substantialem [statum], et quicquid egreditur statum substantialem desinit esse, et sic illud quod fuit homo desinit esse, et ita non erit, quare non generatur, illud enim quod est homo numquam erit cadaver, sed illud est praeiacens eius quod erit cadaver, non tamen nego quin idem possit generari et corrumpi, ut illud quod est momentaneum, illud enim simul incipit et desinit esse, et generatio et corruptio non sunt contraria, nullus enim motus motui contrarius, quod auctor dicet [auctor] inferius <14, 15b2> "generatio corruptioni contraria est" non acquiescimus, et quotiens aliquid generatur oportet ut aliquid in proximo instanti fuerit corruptum, ut si homo generatur, praeiacens materia in proximo praecedente instanti corrumpebatur; et si aliquid corrumpitur in proximo sequente instanti aliquid generabitur, ut cum homo in hoc instanti corrumpitur, in proximo instanti quiddam generabitur, sc. cadaver, cuius hoc est materia.

Sed videtur posse probari quod aliquid idem sit generatio et corruptio, hoc modo: generatio est transitus a substantiali statu in substantialem, ergo generatio est transitus a substantiali \statu/ et ita est egressus a substantiali \statu/ et omnis egressus a substantiali \statu/ est corruptio, ergo generatio est corruptio. [...]

Ad primum obiectum dicimus quod nullus transitus est a substantiali statu in substantialem, im<mo> alius est transitus a substantiali ut corruptio et alius in substantialem ut generatio, quod autem inducit non est simile, nihil

enim manens idem potest transire a substantiali statu in substantialem, quia quicquid generatur incipit esse, et quicquid corrumpitur desinit esse. Sed aliquid potest transire ab uno loco in alium non variata essentia. Similiter eadem substantia potest mutari ab albedine in nigredinem.

Post generationem et corruptionem agitur de augmento et deminutione. Quare videndum est quid sit augmentum, quid deminutio, cui insit augmentum, cui deminutio.

Visum est *antiquis* et pluribus *modernorum* augmentum vel deminutionem sic debere describi: augmentum est proprietas efficiendi maius, deminutio est proprietas efficiendi minus.

Nos illas descriptiones penitus *reprobamus*, secundum hoc enim si hoc constaret, nulli inesset augmentum, nulli deminutio, quia nulli inest proprietas efficiendi maius, nulli proprietas efficiendi minus. Nihil enim potest esse maius vel minus quam ipsum sit, et quod nihil possit esse maius vel minus quam ipsum sit plurimus rationibus *alias probavimus*, tum in discretis cum in continuis quantitatibus et in continuis corporibus. Et primo sic: Si aliqua sunt populus qui constat ex decem hominibus, illa sunt decem homines et e converso. Et si aliqua sunt populus qui est ex undecim hominibus, illa sunt undecim homines et e converso. Decem homines non possunt esse undecim homines nec e converso, ergo populus constans ex decem hominibus non potest esse populus constans ex undecim hominibus, nec populus qui constet ex duodecim, et ita non potest esse maior quam sit.

Similiter binarius non potest esse ternarius, quia nec idem egrediens substantialem statum potest ingredi alium nec bicubitio potest esse tricubitio, quoniam tunc res unius speciei specialissimae posset esse et non esse res illius sed alterius.

Patet hoc etiam in continuis corporibus, si enim huic cerae bicubitae addatur alia cera, eadem cera quae fuit bicubita adhuc est bicubita, ergo non est maior quam fuerit, sed ex illis duabus efficitur quiddam maius qualibet sui parte.

Ex hiis ergo patet nihil esse maius vel minus quam ipsum fuerit.

Concedimus tamen quod aliquid crescit et aliquid descrecit, crescere enim nil aliud est quam augmentari, descrecere est minui; augmentum est proprietas excrescendi ex aliquo priori et aliquo superaddito minori. Deminutio est proprietas amittendi aliquam sui partem maiore manente residua. "Minori superaddito" *dico* quoniam /24rA/ si bicubito addatur bicubitum, *dico* quod nihil ibi crescit sed ex illis fit quoddam quod prius non fuit. Oportet ergo ad hoc quod aliquid crescat quod minus addatur maiori, et ad hoc quod aliquid descrecat quod minus subtrahatur a maiori. Unde si aliquid dividatur in duo aequalia nihil ibi descrecit. Et quicquid augmentatur incipit esse, quicquid minuitur desinit esse. Et nota quod quicquid augmentatur generatur, et quicquid minuitur corrumpitur, tamen generatio et corruptio separantur ab augmento et deminutione quia secundum alia consideratur generatio vel corruptio quam augmentum vel deminutio. Generatio enim est ingressus in statum substantialem, augmentum est ingressus in maiorem quantitatem, corruptio est egressus a statu substantiali, deminutio est egressus a quantitate maiore, et sic nec idem est augmentum et generatio nec est idem deminutio et corruptio.